

SOCIAAL-CULTURELE PRAKTIJKEN

SASKIA DE BRUYN
DE RUIMTEVAART

“De RuimteVaart had vroeger een erkenning als klassieke buitenschoolse kinderopvang. Voor een vereniging waar armen het woord nemen, is ouderparticipatie heel belangrijk, maar door de beperkte middelen was die combinatie van opvang én ouderparticipatie moeilijk vol te houden. We maakten een omschakeling van een klassieke kinderopvang naar een speelplek voor zowel ouders als kinderen. We kozen er heel expliciet voor om samen met de gezinnen te werken. Dat betekende wel dat sommige ouders hun opvang verloren, en dat plots van hen verwacht werd om samen met hun kinderen te komen. Wij trokken voluit de kaart van samen spelen, samen nadenken ook over wat mogelijk is met een beperkt budget, samen zoeken naar een oplossing voor een woedebui ... zonder opnieuw de rol van expert op te nemen.”

SOCIAAL-CULTURELE PRAKTIJKEN

BO GOEMINNE
FEDERATIE VAN MONDIALE
EN DEMOCRATISCHE
ORGANISATIES

Zoveel praktijken als er sociaal-cultureel werkers zijn: het is meer dan een boutade, het is een werkelijkheid. Sociaal-culturele praktijken zijn het resultaat van intense democratische processen, met een hoge betrokkenheid van alle belanghebbenden. Al weten sociaal-cultureel werkers in grote lijnen welke richting ze uit willen, bijsturing is inherent aan praktijken die op een democratische manier verandering willen initiëren en sturen. Dat veronderstelt een open houding en een hoge mate van flexibiliteit. Sociaal-cultureel werkers durven en moeten al eens op hun stappen terugkeren.

Sociaal-culturele praktijken

3

GAS GEVEN EN BIJSTUREN: DE SOCIAAL-CULTURELE PRAKTIJK IS EEN EXPEDITIE

FMDO is de federatie van sociaal-culturele verenigingen van mensen met een migratie-achtergrond. De lidverenigingen die er deel van uitmaken stimuleren interculturele ontmoeting. Ze zetten projecten op die de stem van mensen van andere herkomst versterken en ze zoeken naar nieuwe initiatieven om van een superdiverse maatschappij een warme samenleving te maken. Bo Goeminne is als sociaal-cultureel werkster aan de slag bij FMDO in Oostende. En dat was een keuze van het hart. Tijdens haar studies vroedkunde verzorgde Bo een vorming over draagsystemen voor baby's voor kwetsbare ouders. En meteen voelde ze: werken met groepen is waar ik echt wil voor gaan. Haar master sociale en culturele pedagogiek bracht Bo drie jaar geleden als stagiaire naar Oostende, ze kon er sindsdien het team definitief versterken.

Ook Saskia De Bruyn studeerde sociale en culturele pedagogiek. Net als Bo vond ze snel een plek in het werkveld. Ze werkte enkele maanden als woonwagenwerker bij IntegratieCentrum de8, maar ging nadien aan de slag bij Leren Ondernemen, de voorloper van De RuimteVaart in Leuven. De RuimteVaart is een armoedevereniging waar mensen actief samenwerken aan een wereld zonder uitsluiting. Saskia werd er coördinator, maar voor het zover was doorliep ze er verschillende projecten en deelwerkingen – van de eerste energiesnoeiërs tot de coaching van vrijwilligers in het sociaal restaurant. Vandaag leidt ze als lector aan de UCLL een nieuwe generatie sociaal(-cultureel) werkers op. Ze werkt er als onderzoeker binnen OC Inclusive Society ook aan een begeleidingsmodel voor het ondersteunen van vrijwilligers met een kwetsbaar profiel.

De praktijken in het brede sociaal-culturele veld zijn net zo divers als de sociaal-cultureel werkers zelf. Bo en Saskia delen graag de praktijken waar zij trots op zijn.

DEMOCRATISCH

Om betekenisvol te kunnen handelen in een breed en divers werkveld is een open blik een van de meest essentiële instrumenten. Die brede en open kijk, bevestigen Bo en Saskia, kregen ze mee tijdens hun opleiding sociale en culturele pedagogiek. Het blijft voor Saskia één van de motivators voor haar werk aan de hogeschool. 'Ik hoop de blik van studenten te verruimen. In gesprek gaan met mensen, verandering beogen, veronderstelt een grote openheid. Terwijl je dingen ziet gebeuren, moet je voortdurend de vraag blijven stellen: wat is er nodig – bij de andere, maar ook bij jezelf – om dit te veranderen?' Zo kan je een individueel model doorbreken om van daaruit andere keuzes te maken'.

Die open houding is niet alleen een belangrijke grondhouding, maar is ook cruciaal in de opbouw van praktijken. Het is immers een gangmaker voor democratische sociaal-culturele processen.

Bo nam bij de start van haar job heel veel tijd om de mensen bij het FMDO te leren kennen. Het liet haar ook toe om te leren van de vrijwilligers die er aan de slag zijn en met wie ze samenwerkt. Ze deelden hun achtergronden en verhalen. Door daar de nodige tijd voor te nemen kan Bo er in contacten met anderen voor zorgen dat die verhalen beter gehoord worden. Als ik de belangen van vrijwilligers of verenigingen moet verdedigen weet ik echt waarover ik spreek.

MEDEZEGGENSCHAP

Vanuit deze democratische processen nemen de doelgroepen van het FMDO – mensen met een migratieachtergrond – en De RuimteVaart – mensen in armoede – een centrale rol in de praktijken van deze organisaties in. Die rol verschilt van project tot project. Bo kent een vrijwilliger die bestuurder is bij een lidvereniging van het FMDO terwijl hij in een ander project puur uitvoerende taken op zich neemt. Medezeggenschap zorgt er bovendien voor dat nieuwe praktijken ontstaan en vorm krijgen door de belanghebbenden zelf. De energiesnoeiërs – ervaringsdeskundigen die aan huis advies op maat geven over energiebesparende maatregelen – is daarvan een sterk voorbeeld, vertelt Saskia. Wij waren de eersten die energiesnoeiërs inzetten, al van voor dat concept er zelfs was.

Dat had twee redenen. De eerste was dat we merkten dat mensen in armoede niet tot bij structurele subsidies voor renovaties van woningen geraakten. We zagen er tegelijk een opportuniteit in om laaggeschoolde mensen in armoede tewerk te stellen. Voor wie niet geschoold is, maar wel liever niet met zijn handen werkt, is er in de sociale tewerkstelling geen aanbod. Dat was de tweede reden. Energiesnoeiërs heeft er voor gezorgd dat die mensen een technische opleiding kregen over energieverbruik en -besparing, terwijl vooral het contact met mensen centraal staat. We gaan er met z'n allen te snel vanuit dat wie laaggeschoold is maar iets met z'n handen moet doen. Die beeldvorming is hardnekkig en structureel.

REFLECTIE

Saskia's verhaal illustreert de afwisseling in de taken van sociaal-cultureel werkers, maar ook hoe ze soms in één praktijk door elkaar kunnen lopen. Het verbeelden van een meer sociaal én ecologisch duurzame toekomst vormt samen met het versterken van de individuele energiesnoeiërs de inzet van deze praktijk. Tijdens de huisbezoeken gaat het versterken van de energiesnoeiërs hand in hand met het versterken van de gezinnen bij wie ze op bezoek gaan. Tegelijk ontstaat verbinding onderling. De uitwisseling tussen energiesnoeiërs onder elkaar zorgt opnieuw voor versterking en verbinding, en biedt mogelijkheden om samen nieuwe beloftevolle praktijken te verbeelden. Deze opeenvolging van taken en de voortdurende reflectie daarover zorgen ervoor dat praktijken constant en al doende worden bijgestuurd. Het zijn sociaal-culturele praktijken zonder vast verloop, het zijn iteratieve processen.

ITERATIE

Bijsturing gebeurt altijd in functie van de veranderingen die de sociaal-culturele praktijken beogen. De richting van de verandering wordt bepaald door de missie van de organisatie waarin sociaal-cultureel werkers aan de slag zijn en wordt ook beïnvloed door verschuivingen in de samenleving. Zowel Saskia als Bo kiezen als voorbeeld van een project waarop ze trots terugkijken, allebei een praktijk die ze grondig bijstuurden.

Voor veel lidverenigingen van het FMDO zijn nationale, culturele of religieuze feestdagen een belangrijk moment om samen te komen. Hoewel deze feesten vaak open en gastvrij zijn opgezet hebben ze in een kleine parochiezaal zelden een breed bereik buiten de eigen vereniging. FMDO voelde tegelijk de nood om in te zetten op een grotere zichtbaarheid (verbeelding) en meer verbinding van een superdiverse groep Oostendenaren. Bo en haar collega's werkten daarom samen met Theater aan Zee. Tijdens TAZ hebben we die typische feesten in het Leopoldpark een plek gegeven en daar gevierd: een Syrisch trouwfeest, Nepalees nieuwjaar ... Ik denk dat we nog veel vaker dat soort activiteiten naar buiten moeten brengen, in de publieke ruimte planten, waar je heel veel verschillende mensen en publieken kan bereiken.

De RuimteVaart nam drastische beslissingen in de bijsturing van de ouderwerking. Die werden ingegeven door bezorgdheid over democratische processen, maar ook door het verschil tussen een klassieke naschoolse opvang en de sociaal-culturele praktijk van De RuimteVaart. "De RuimteVaart had vroeger een erkenning als klassieke buitenschoolse kinderopvang. Voor een vereniging waar armen het woord nemen, is ouderparticipatie heel belangrijk, maar door de beperkte middelen was de combinatie van opvang én ouderparticipatie moeilijk vol te houden. We maakten een omschakeling van een klassieke kinderopvang naar een speelplek voor zowel ouders als kinderen. Dat betekende wel dat sommige ouders hun opvang verloren, en dat plots van hen verwacht werd om samen met hun kinderen te komen. Wij trokken echt de kaart van samen spelen, samen nadenken over mogelijkheden met een beperkt budget, samen zoeken naar een oplossing voor een woedebui ... zonder de rol van expert op te nemen."